

MOWI - HØRINGSSVAR
GRUNNRENTESKATT PÅ HAVBRUK

Innholdsfortegnelse

Oppsummering.....	2
Introduksjon	5
Havbruksnæringens totale skattebidrag.....	6
Grunnrenten i havbruksnæringen.....	7
Kontantstrømbasert grunnrentemodell	9
Foreslått kontantstrømbasert grunnrentemodell på Mowi lokalitet MTB 3.900 tonn	11
Vilkårlig valgt skattesats på 40%	13
Administrative kostnader med foreslått kontantstrømbasert grunnrentemodell.....	14
Kapitaltilgang.....	15
Normpris.....	15
Historiske kjøp av konsesjoner.....	16
Store og små selskaper.....	16
Størrelse på provenyinntekter	17
Forslag	18
Kildehenvisninger for tallverk i grafer	19
Vedlegg 1.....	20

Oppsummering

Den 28. september varslet Regjeringen Støre en tredobling av skattenivået for lakse- og ørretoppdrett i Norge fra 22% til 62% med innføring av såkalt kontantstrømbasert grunnrenteskatt på 40%, knappe to år etter et bredt skatteforlik på Stortinget. Dersom vi regner med formuesskatt og utbytteskatt for å finansiere formuesskatten, kommer vi for mange oppdrettere opp i drakoniske 80% og for enkelte enda høyere i effektiv skattesats. Særskatten skal tre i kraft 1. januar 2023, mens høringen har frist 4. januar 2023. Prosessen med brå endringer i skattemessige rammevilkår, uten konsekvensutredninger, og med tilbakevirkende kraft savner sidestykke i moderne norsk skattheorie. Dette har vekket oppsikt i både norske og internasjonale fagmiljøer, og internasjonale investorer har meldt at den politiske risikoen for investeringer i Norge har økt.

Når en gjør vesentlige endringer i skattesystemet, er det en viktig premisse at effektene av det totale skattetrykket analyseres, og at lønnsomheten etter alle skatter i havbruk ikke blir lavere enn for andre næringer etter skatteendringene. Kapitalen vil flytte til der den vil kaste mest av seg, men Mowi kan ikke se at de nødvendige komparative analysene av lønnsomheten etter alle skatter har blitt gjort.

Havbruksnæringen betaler i dag flere typer skatter slik som selskapsskatt, eksportavgift, produksjonsavgift, eiendomsskatt og betaling for nye tillatelser (fastpris og auksjoner), i tillegg til formuesskatt og utbytteskatt. De siste årene har spesielt formueskattegrunnlaget samt utbytteskatte- og formueskattesatser blitt kraftig oppjustert. Når en grunnrenteskatt på 40% legges på toppen blir det totale skattetrykket svært høyt.

Selskapene, ansatte og leverandørindustrien har fra dag én advart høytlytt mot de fatale konsekvensene dette skattenivået vil ha for de politiske vekstambisjonene for Norges viktigste kystnæring og Norges nest største eksportnæring - så langt med tilsynelatende lite gehør. Til syvende og sist vil dette forslaget gå utover nåværende og fremtidige arbeidsplasser langs kysten i titusentall hvis det blir satt i kraft. De 9-10 milliarder kronene dette vil koste havbruksnæringen i ekstra skatt årlig går direkte fra budsjetter øremerket investeringer, vekst og utvikling. Det er først i de siste 10 årene av havbruksnæringens 60 år lange historie ting virkelig har skutt fart på investeringssiden, og dette har kommet i kjølvannet av gode resultater. Før det var det 50 år med smalhans og lange perioder med negativ grunnrente. Dersom vi skal realisere de politiske vekstambisjonene for næringen, krever det store investeringer de kommende årene i form av anlegg og innovasjon.

Regjeringen på sin side hevder at de 9-10 milliarder kronene i ekstra skatt ikke vil påvirke investeringer, vekstambisjoner og derigjennom arbeidsplasser. Riktig uformet kontantstrømskatt påvirker ikke investeringsbeslutningen for et prosjekt etter skatt. I tillegg forutsettes det, selv om Regjeringen ikke er like tydelig i sin retorikk på dette, en lukket økonomi hvor skattenivået i Norge er uavhengig av andre land. Sistnevnte krever at lakseoppdrett er stedbunden. Videre antas det at skattesatsen holdes konstant og at skatten ikke påvirker andre av selskapenes beslutninger. Sist, men ikke minst, det fordrer også at alle aktører har lik tilgang på kapital og kapital som sådan ikke er en knapp ressurs.

Mowi dokumenterer gjennom denne gjennomgangen at ingen av forutsetningene til Regjeringen holder. Selve grunnrentemodellen er en kvasi-kontantstrømbasert modell som oppfører seg tilnærmet som en tradisjonell skattemodell, dvs er langt fra nøytral. Fradrag og inntekter behandles skattemessig asymmetrisk og gjør at oppsett av en standard sjølokalitet for oppdrett av

laks for Mowi går fra å være lønnsom i dagens skatteregime til å bli svært ulønnsom med det skatteforslaget som ligger i bordet. Mindre enn 20% av oppdretters investeringer kommer til fradrag, mens 80% av fortjenesten kommer til beskatning. På toppen av det hele må underskudd også fremføres, og forslaget avviker dermed vesentlig fra grunnrenteskattene i vannkraft og petroleum. Enkelt fortalt må oppdretter bære hele investeringen, mens staten tar 40% mer av oppsiden. Dette kommer i tillegg til de 24% staten allerede i dag krever inn gjennom selskapsskatten og eksportavgiften. På toppen av det hele kommer formuesskatt og utbytteskatt på aksjonærnivå som vi ikke har innregnet i eksempelet vårt. Sistnevnte er skatt som påløper for å finansiere formuesskatten. Når Mowi som Norges og verdens største lakseoppdretter ikke lenger kan forsvare bedriftsøkonomisk å sette opp en ny standard sjølokalitet i det nye skatteregimet, selve hovedinvesteringen vår, har havbruksnæringen og landet som sådan et problem. Lakseoppdrett er ikke stedbunden, og følgene er at veksten i Norge flytter ut - fortrinnsvis til land nær hovedmarkedene da 97% av norsk laks blir eksportert. For etterspørselen etter mer laks stopper ikke opp.

Selve valget av skattesatsen på 40% er i seg selv svært kritikkverdig. Den er kun vilkårlig satt med referanse til kraftindustrien selv om sistnevnte av natur, verdikjede og størrelse på grunnrenten er svært forskjellig fra havbruksnæringen. Det virker også som Regjeringen har feilregnet provenyinntektene med denne satsen siden de viser til 3,65-3,80 milliarder kroner i provenyinntekter. Mowis beregninger viser at en grunnrentesats på 40% i virkeligheten gir vesentlig høyere provenyinntekter. Vi kan her tilføye at Regjeringen så langt ikke har vært villig til å vise grunnlaget for deres tall. En skattesats på 15% er etter Mowis beregninger mer tilpasset Regjeringens provenybehov. En asymmetrisk skattemodell kombinert med høy skattesats gjør skattebyrden for havbruksnæringen utålelig.

Mowi er også svært skeptisk til at omkostningene med foreslått grunnrentemodell som en bruker i petroleums- og kraftindustrien, de to andre grunnrentenæringene i Norge, kan forsvares i en næring som er så liten som havbruksnæringen (1/30 og 1/3 av grunnrenten innen petroleums- og kraftindustrien). Verdikjeden til oppdretterne er også vesentlig mer kompleks på grunn av behovet for vertikal integrasjon. Vi har hørt skrekkehistorier fra kraftindustrien om selvangivelser på 1.500-1.600 sider. Systemet er i tillegg manuelt, er vi blitt fortalt. Modellen vil medføre betydelige endringer i administrative systemer, prosesser og organisering. Spesielt krevende er det at skatten foreslås innført allerede fra 1. januar 2023 før selskapene i det hele tatt har oversikt over det konkrete regelverket. Dette er helt uholdbart fra et praktisk ståsted. Videre må vi også huske på at alle 85 havbruksselskaper må gjennom samme komplekse selvangivelse da bunnfradraget er et kronebeløp, og skatteposisjon derfor må dokumenteres uavhengig av selskapenes størrelse.

Ellers mener Mowi at uansett skattemodell er det en god regel at reelle inntekter legges til grunn for beskatning. Ingen vil akseptere å betale skatt for en høyere lønn enn det en har fått. Det er også i tråd med prinsippene bak et godt skattesystem at inntekter og kostnader behandles skattemessig symmetrisk. Det er derfor oppsiktsvekkende at Regjeringen synes det er greit å bryte dette prinsippet for havbruksnæringen gjennom å foreslå en normpris kun begrunnet ut fra kontrollhensyn. Om lag 50% av markedet for laks er dagligvaremarkedet som krever forutsigbarhet gjennom kontrakter. Kontraktsprisen ligger typisk under spotpris. Reell spotpris for oppdretter er også lavere enn foreslått normpris. Mowi foreslår derfor at reelle inntekter blir lagt til grunn for skattingen av havbruksnæringen også fremover uavhengig av skattemodell en skulle falle ned på. Mowi er også sterkt imot et byråkratisk og fordyrende normpriseråd. Alle priser i næringen er transparente og foreligger allerede i dag. De er også lett tilgjengelige på regnskapsbilag. Videre er

de gjenstand for revisjon av uavhengige revisorer som ledd i ordinær selskapsbeskatning. Prinsipper og dokumentasjon for internprising er veletablerte og robuste gjennom mange års praksis inkludert tilsyn og oppfølginger ikke bare fra norske, men ikke minst utenlandske skattemyndigheter.

Videre vil Mowi advare sterkt mot en politikk hvor en forrykker symbiosen mellom de store og små aktørene i havbruksnæringen. En oppdretter er avhengig av betydelig infrastruktur i tillegg til forskning og utvikling samt internasjonalt markedsarbeid. Dette er det i stor grad de store aktørene som står for. Mangfold er alltid bra, og i havbruksnæringens tilfelle er det fullstendig avgjørende.

Oppsummert er Mowis klare standpunkt at Regjeringens skatteforslag ikke holder faglig mål. Foreslått grunnrentemodell er også solgt inn på falske premisser. Den er ikke investeringsnøytral og vil få store negative konsekvenser for kyst-Norge samt dagens og fremtidige arbeidsplasser. Blant annet noterer vi oss at Fellesforbundets støtte til Regjeringens grunnrenteforslag forutsetter nettopp investeringsnøytralitet og ingen negative konsekvenser for arbeidsplassene langs kysten. Den forutsetningen holder ikke i praksis, og siden konsekvensene ikke er forsøkt utredet av Regjeringen kjenner vi heller ikke til hvor store disse er.

Mowi tror heller ikke det er mulig å få en kontantstrømbasert grunnrentemodell til å fungere etter hensikten i havbruksnæringen på grunn av næringens høye grad av vertikal integrasjon og iboende asymmetri mellom investeringer og verdikjedemarginer på tvers av skattesoner, i tillegg til ordningen med kjøp av vekst kombinert med bunnfradrag.

Skatteforslaget bærer preg av hastverksarbeid, og har så store mangler og så negative konsekvenser, at det eneste forsvarlige er å utsette innføringen. Ellers kan vi skyte en hvit pinn etter mangedoblingen av fremtidige skatteinntekter som planlagt vekst vil gi. I stedet foreslår Mowi å sette ned et bredt sammensatt utvalg for å se på hele skatteleggingen av næringen – denne gangen med representanter fra havbruksnæringen med inngående økonomi-, skatte- og bransjekunnskap. I mellomtiden løses provenyinntekter for 2024 gjennom eksisterende grunnrentemodell, eller en eventuell tilpasning av denne.

Forslag:

- Forslag om ny grunnrentemodell trekkes tilbake
- Det settes ned et bredt sammensatt utvalg for å se på den totale skatteleggingen av havbruksnæringen med sikte på å komme frem til en skattemodell som hensyntar både næringens særegenheter og politiske vekstambisjoner, samt kan oppnå bred politisk tilslutning
- I mellomtiden innhentes provenyinntekter for 2024 gjennom eksisterende grunnrentemodell, eller eventuell en justering av denne
- Uavhengig av skattemodell legges reelle inntekter til grunn
- Forslaget om fordyrende prisråd forkastes da alle priser er transparente og gjenstand for uavhengig revisjon allerede i dag

Dersom foreslått grunnrentemodell mot formodning ikke forkastes, kan ikke grunnrentesats settes høyere enn 15% tilpasset politisk mål om 3,65-3,80 milliarder kroner i ekstra provenyinntekter.

Introduksjon

Mowi er en av de virkelige pionerene i norsk havbruksnæring med sin 60-års lange historie og var i en årrekke eiet av Norsk Hydro før de solgte seg ut i 2000. Det som startet som smått i noen avstengte poller utenfor Bergen på begynnelsen av 1960-tallet har i dag ikke bare blitt Norges største, men også verdens største lakseoppdretter med klar margin. Mowi er også Norges største matprodusent, og vi er spesielt stolte av at vi i flere år på rad har blitt kåret til verdens mest bærekraftige produsent av animalske proteiner av prestisjetunge Coller FAIRR. Den øvre delen av denne listen er forøvrig dominert av andre havbruksselskaper og sementerer laksens overlegenhet på bærekraft sammenlignet med andre animalske proteiner med blant annet sitt lave karbonfotavtrykk og høye fôrutnyttelse. Fortsatt vekst av havbruksnæringen er derfor en viktig bidragsyter for å oppnå nasjonale og internasjonale klimamål om å halvere klimagassutslippene innenfor matproduksjon¹.

Mowi har 11.500 ansatte, og omsatte for 43 milliarder kroner i 2021. Mowi er børsnotert og har noe så sjeldent i havbruksnæringen som et spredt eierskap dominert av pensjonsfond og småsparere. 95% av selskapets nesten 32.000 aksjonærer er norske. Største enkeltaksjonær eier bare drøye 14%, og Folketrygdfondet er nest største eier med 8% av aksjene. Mowi har fremdeles etter 60 år hovedkontoret i Bergen, og selv om Mowi har virksomhet i 26 land er hoveddelen av virksomheten vår i Norge. Vårt hovedfokus så langt har vært Norge, og vi ønsker å fortsette å investere og vokse her hjemme. Men det fordrer også at rammevilkårene i Norge blir lagt til rette for det. Laksen er ikke så stedbunden som mange later til å tro. Med moderne RAS-teknologi² kan en produsere laks i alle land i hele verden. Den eneste begrensingen er konkurransedyktige kostnader, og skatt er en kostnad på lik linje med alle andre kostnader. Det er også viktig å huske på at norsk havbruksnæring er sårbar da vårt hjemmemarked er nesten ikke-eksisterende siden 97% av produsert laks og ørret blir eksportert. Følgelig har vi store logistikkostnader en landbasert oppdretter nær markedene ikke har.

Det var derfor både med sjokk og vantro vi var vitne til Regjeringens lansering av ny grunnrentemodell for havbruksnæringen morgenen 28. september. Vi har allerede en grunnrentemodell som fungerer utmerket. Den ble lansert så sent som i 2018 gjennom introduksjonen av trafikklyssystemet med auksjonssalg av vekst (trafikklysauksjonen), med ytterligere modifisering i 2020 med innføring av en produksjonsavgift etter et bredt politisk forlik som blant annet inkluderte dagens regjeringspartier, Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Denne modellen er skreddersydd den vertikale verdikjeden i havbruk (smolt, oppdrett i sjø og videreforedling) og de politiske vekstambisjonene en har for næringen, samtidig som den innhenter grunnrenten til fellesskapet gjennom kjøp av bærekraftig vekst til markedspris hvert andre år, i tillegg til en årlig produksjonsavgift. Incentivering av bærekraftig vekst er spesielt viktig da det er en uttalt politisk målsetning at havbruksnæringen som i dag direkte og indirekte sysselsetter omlag 50.000 i kyst-Norge skal være en av de næringene som skal erstatte petroleumsindustriens nesten 150.000 direkte og indirekte ansatte når oljealderen er over. Laksenæringen er også landets nest viktigste eksportnæring med om lag 100 milliarder kroner i eksportinntekter i 2022. Til sammenligning eksporterte petroleumsindustrien for 684 milliarder kroner av Norges totale 1.378 milliarder kroner i eksportinntekter i 2021. Tallene viser med all

---

¹ SINTEF og Blue Food Assessment

² Resirkulerende akvakultur systemer (RAS) er landbaserte oppdrettsanlegg som gjenbraker vann

tydelighet at havbruksnæringen kan spille en avgjørende rolle i det grønne skiftet som tvinger seg frem i Norge de neste 10-20 årene gitt de rette rammevilkårene. Men det fordrer investeringskraft - og en betydelig en også.

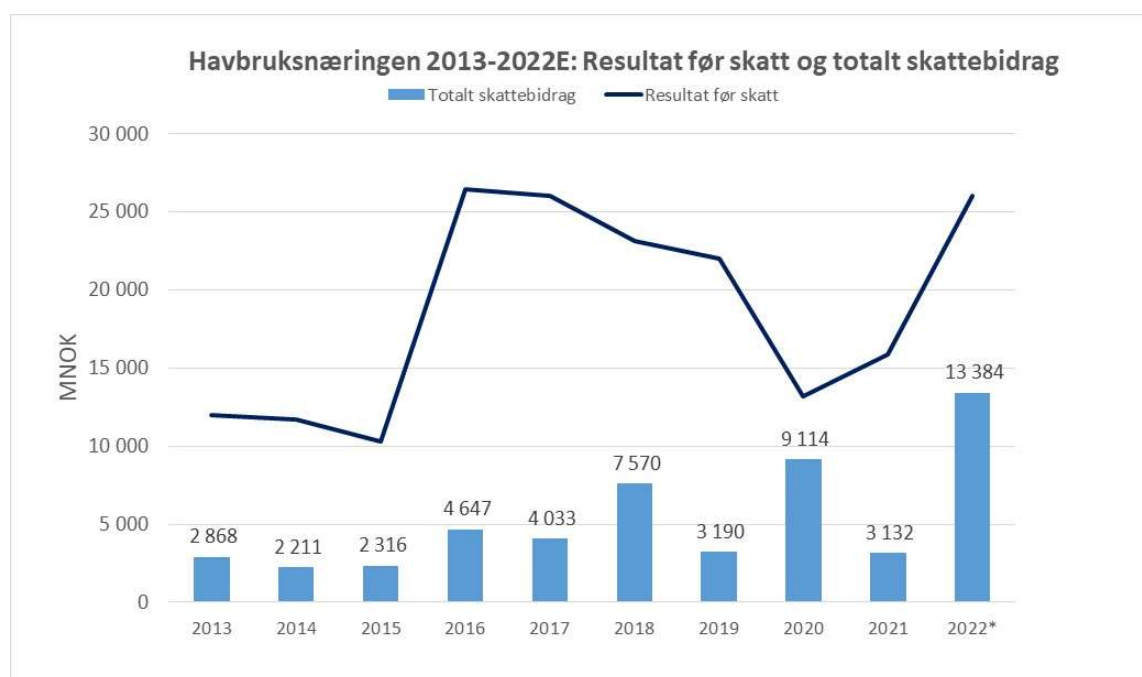
Vi vil gjennom dette høringssvaret grundig gjøre rede for at Regjeringens foreslåtte grunnrentemodell fullstendig sparker bena under vekstambisjonene og potensialet for havbruksnæringen. Gjennom en tredobling av skattesatsen fra 22% til 62% trekker en 9-10 milliarder kroner ut ekstra i skatt fra havbruksnæringen, se eget kapittel «Størrelse på provenyinntekter». Disse pengene kommer ikke tilbake i form av investeringer. Vi skal gjennom reelle talleksempler vise at Regjeringens retorikk om at foreslått grunnrenteskatt er investeringsnøytral ikke stemmer og at modellverket faglig ikke holder mål. Men før vi begynner på det ønsker vi å belyse hva havbruksindustrien allerede bidrar med i dag gjennom eksisterende grunnrentemodell.

Havbruksnæringens totale skattebidrag

Tabellen og grafen under viser det totale skattebidraget fra havbruksnæringen i Norge i perioden 2013 til 2022.

Total skatt akvakultur Norge	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
Selskapsskatt	1 200	1 700	1 700	4 000	3 600	3 100	2 700	1 600	2 000	3 100
Eiendomsskatt	27	28	29	28	29	30	32	33	36	37
Markedsavgift	315	345	374	391	202	212	229	222	257	327
Forskningsavgift	126	138	150	196	202	212	229	222	257	327
Vederlag for tildeling av tillatelser	1 200		63	32		4 016		7 037		9 000
Produksjonsavgift	i.a.	i.a.	i.a.	i.a.	i.a.	i.a.	i.a.	i.a.	582	593
Totalt skattebidrag	2 868	2 211	2 316	4 647	4 033	7 570	3 190	9 114	3 132	13 384
Resultat før skatt	11 970	11 697	10 287	26 464	26 006	23 124	21 989	13 174	15 890	26 000
Effektiv skattesats	24 %	19 %	23 %	18 %	16 %	33 %	15 %	69 %	20 %	51 %

* = Gammel grunnrentemodell. Pareto estimat vederlag trafikklysauksjon før grunnrenteforslaget ble lansert

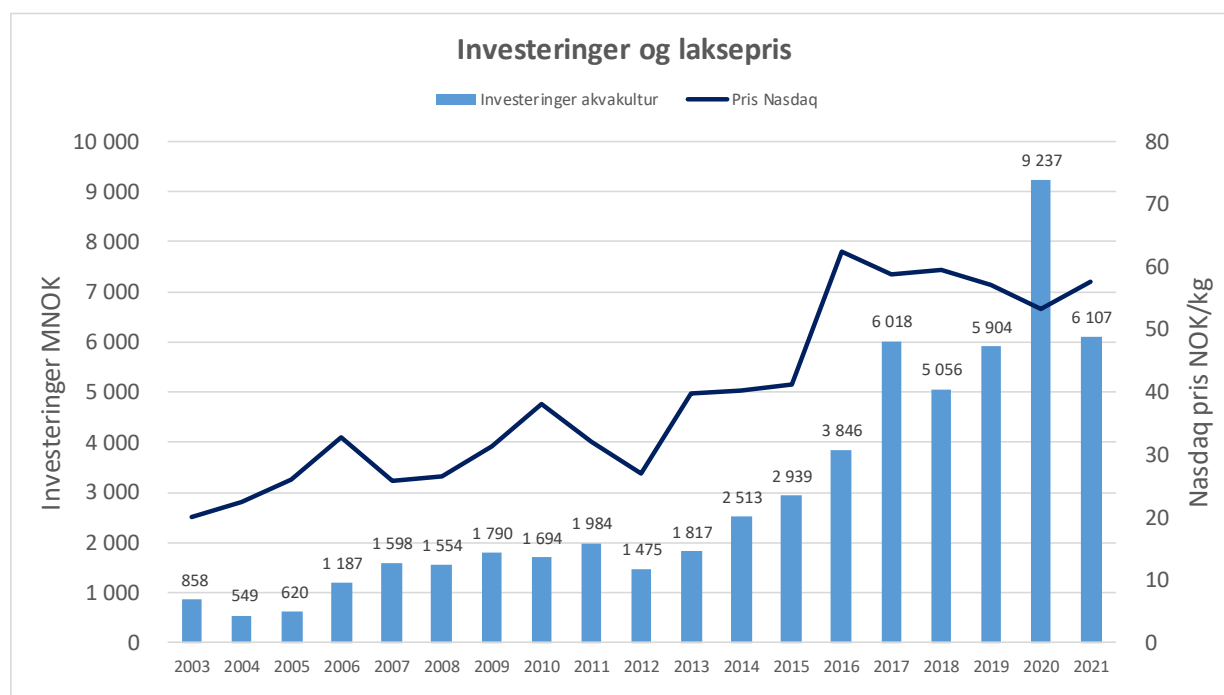
Som oversiktene viser har skattebidraget til havbruksnæringen mer enn doblet seg fra tiden før dagens grunnrentemodell ble innført til i dag selv om resultatene har gått ned i samme periode. Målt i prosenter er det ingen bransje i Norge som bidrar med mer enn det havbruksnæringen allerede gjør med unntak av petroleums- og kraftindustrien. Effektiv skattesats for årene 2021 og 2022 er på drøye 40%, eller 16,5 milliarder kroner, med gammel grunnrentemodell. Da kommer formuesskatt og utbytteskatt i tillegg. Med sistnevnte skatter snakker vi om atskillig høyere tall.

Felleskapet innhenter med andre ord allerede grunnrenten sin i den modellen vi har. Bidraget har dessverre vært underkommunisert, og det må vi ta selvkritikk på. Men til vårt forsvar er tallene ikke veldig tilgjengelig da de er spredt på en rekke områder. Skatt er et komplisert område.

Grunnrenten i havbruksnæringen

Fra litteraturen er grunnrente avledet av en økonomisk rente som skyldes naturgitte forhold som er opphav til ekstraordinær avkastning utover det som er normal avlønning til innsatsfaktorene inklusive kapital. De norske fjordene er eksempel på slike naturgitte forhold for havbruksnæringen. Vi vet også at fjordene i nord av ulike grunner er bedre enn de i sør for oppdrett av laks- og ørret. På den annen side var ikke de 50 av de første 60 årene spesielt lønnsomme for næringen hvor tap snarere enn overskudd var regelen. Det er først de siste 10 årene som har vært lønnsomme for næringen drevet av begrensinger på tilbudssiden som følge av blant annet strengere regulering i Norge og andre land, i tillegg til en svekkelse av kronen på blant annet 40% mot hovedvalutaen euro. Grunnrenten i norsk havbruksnæring er derfor først og fremst en reguleringsrente.

Det er også i de siste 10 årene vi virkelig har sett høye investeringsnivå i havbruksnæringen. Investeringer har fulgt priser og lønnsomhet som hånd i hanske, se graf nedenfor. Det er derfor ikke veldig overraskende at investeringer på hele 35 milliarder kroner har blitt stanset i kjølvannet av forslaget om å tredoble skatteleggingen av havbruksnæringen.

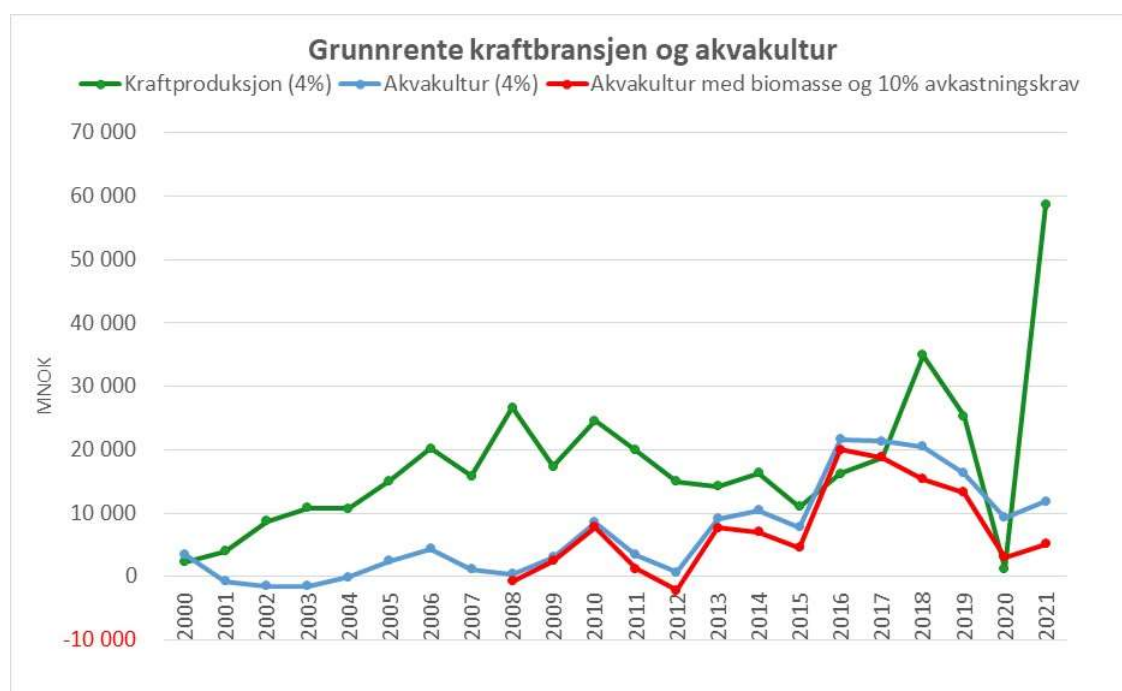

Hva er så størrelsen på grunnrenten i havbruksnæringen? Det er det nok umulig å gi et fullgodt svar på. Det er på det rene at det har vært ekstraordinær god avkastning for de fleste havbruksselskapene i Norge de siste 10 årene, men alt skyldes neppe de naturgitte forholdene for oppdrett av laks og reguleringsrenten. Noe er nok menneskeskapt, og noe skyldes nok som nevnt en svakere krone osv. I NOU 2019:18 prøver Havbruksskatteutvalget å sette et tall på grunnrenten i havbruksnæringen ved hjelp av Statistisk Sentralbyrå ved Mads Greaker og Lars Lindholt som så igjen blir sammenlignet med kraftindustrien (oppdatert senest i år for å få med perioden frem til 2021). Dette er nok ikke tilfeldig da både valg av særskattmodell og skattesats har henvisning til kraftindustrien uten nærmere redegjørelse.

Greaker og Lindholt sine beregninger av grunnrenten til havbruk har dessverre store faglige svakheter utover det som kommer frem i forrige avsnitt. For det første bruker de et offentlig avkastningskrav på 4% som de også bruker for kraftindustrien som de sammenligner oss med. Dette kravet er urealistisk lavt for havbruksnæringen (og de aller fleste industrier) som ikke har ferdigvarelager (vannmagasin eller vind), men må holde et biologisk varelager (biomasse) med den risikoen som det innebærer (sykdom og dødelighet). Havbruksnæringen er også privat eiet i motsetning til kraftindustrien som er 90% offentlig eiet. Mange av oppdretterne må også finansiere formuesskatten og skatt på utbytte som de må ta ut for å betale førstnevnte. Det er noe eierne av kraftindustrien slipper. Oppdretterne kan heller ikke i stor grad diversifisere bort bedriftsspesifikk risiko som Greaker og Lindholt forutsetter. Et mer realistisk avkastningskrav for havbruksnæringen er derfor 10% som er i tråd med analytikerkonsensus for den børsnoterte delen av næringen (før skatt). I tillegg har ikke Greaker og Lindholt hensyntatt biomassen i kapitalbasen til oppdretterne. Sistnevnte er nokså oppsiktsvekkende da investering i biologisk varelager er en av de mest betydelige og risikable investeringene en oppdretter foretar og som vesentlig skiller havbruksnæringen fra kraftbransjen og oljenæringen som høster fra et ferdigvarelager. En siste svakhet er at Greaker og Lindholt har benyttet seg av tall for hele akvakulturnæringen. Følgelig er hele verdikjeden innenfor havbruk regnet inn i grunnrenten. Dette fører også til overvurdering av grunnrenten.

Hvis en justerer for ovennevnte, får vi følgende historisk grunnrente for havbruksnæringen:

Meravkastningen eller grunnrenten innenfor havbruk er godt under 10 milliarder kroner for alle år frem til og med 2021 med unntak av årene etter algedødeligheten i Chile i 2016 hvor 6% av verdenstilbudet av atlantisk laks forsvant over natten. I tillegg var kronen gjenstand for betydelig svekkelse på grunn av oljekrisen. Disse forholdene har selvsagt ingenting med norsk grunnrente å gjøre.

Den reelle grunnrenten til norsk havbruksindustri er nok betydelig lavere enn det enkelte tror, og sannsynligvis under 10 milliarder kroner i gjennomsnitt. Samtidig varierer den veldig som resultat av volatile laksepriser og biologiske hendelser. Vi ser også at det kun er i de 10 siste årene det har vært en positiv grunnrente verdt å snakke om. Før det var negativ grunnrente snarere regelen enn unntaket.

Tiden er nå moden for å se på selve grunnrentemodellen som er foreslått. Er den virkelig investeringsnøytral og fremmer vekst slik som Regjeringen hevder?

Kontantstrømbasert grunnrentemodell

Finansdepartementet har foreslått at ny grunnrentemodell utformes som en kontantstrømskatt. I teorien skal grunnrenteskatt utformet som en nøytral kontantstrømskatt ikke påvirke drifts- og investeringsbeslutninger. Årsaken er at staten tar en like stor andel av investeringsutgiftene som den tar av overskuddet i prosjektet. Dermed blir staten som en finansiell medinvestor og partner i prosjektet, såkalt «silent partner». Den private prosjekteieren vil da ha incentiver til å gjøre akkurat de samme drifts- og investeringsbeslutningene som uten skatten.

Hvis vi bruker talleksempel fra NOU 2019:18 kan vi enkelt vise at dette stemmer med en investering på 1.000 i år 0 og en kontantstrøm på hhv 605 og 665,5 i år 1 og år 2 før skatt:

Investeringsprosjekt uten skatt:	0	1	2
Investering	-1 000,0		
Overskudd		605,0	665,5
Netto kontantstrøm	-1 000,0	605,0	665,5
Internrente	17,3 %		
Investering	1 000,0		
Nåverdi	100,0		
Avkastningskrav	10,0 %		

Vi innfører nå en kontantstrømbasert grunnrenteskatt på 40%. Vi ser at dette ikke forrykker skatteytters forrentning av investeringen da staten bærer sin pro rata andel av investeringen og får sin pro rata andel av overskuddet. Staten opptre som medinvestor og skatten er nøytral i motsetning til tradisjonell beskatning. Så langt så bra.

Investeringsprosjekt 40% grunnrenteskatt:	0	1	2
Investering	-1 000,0		
Overskudd		605,0	665,5
Skatt 40%	400,0	-242,0	-266,2
Netto kontantstrøm	-600,0	363,0	399,3
Internrente	17,3 %		
Investering	600,0		
Nåverdi etter skatt	60,0		
Avkastningskrav	10,0 %		

Problemet for havbruksnæringen er at særskatteforslaget til Regjeringen ikke er utformet som en nøytral kontantstrømskatt. Det kommer ingen utbetaling på 400 i år 0, den må fremføres. I tillegg gir ikke hovedinvesteringen til oppdretter i sjø som er konsesjonskjøp på 294,1 i dette eksempelet (62,5%³) skattemessig fradrag i det hele tatt. Kostprisen for konsesjonen blir derimot satt av de som faller utenfor særskatten gjennom bunnfradraget, jf høstens auksjonssalg. Men det blir enda verre; 75% (her 529,4) av investeringene i driftsmidler er på land (smolt og slakteri) som ikke er en del grunnrentemodellen, mens 80% av marginen er i sjø og gjenstand for 40% beskatning. Med andre ord tre lag med asymmetri som gjør at modellen kollapser.

Investeringsprosjekt 40% grunnrenteskatt havbruk:	0	1	2
Konsesjon: utenfor skattesone	-294,1		
Landbaserte investeringer: utenfor skattesone	-529,4		
Sjøbaserte investeringer: innenfor skattesone	-176,5		
Investering	-1 000,0		
Overskudd, 20% andel utenfor skattesone		121,0	133,1
Overskudd, 80% andel innenfor skattesone		484,0	532,4
		605,0	665,5
Skatt 40%		-123,0	-213,0
Netto kontantstrøm	-1 000,0	482,0	452,5
Fremførbart underskudd	-176,5	0	0
Internrente	-4,4 %		
Investering	1 000,0		
Nåverdi etter skatt	-187,8		
Avkastningskrav	10,0 %		

Som tallene ettertrykkelig viser er ikke staten med som medinvestor. Oppdretter må bære hele investeringen på 1.000. Staten forsyner seg bare med 40% (mer) av kaken som gjør investeringen ulønnsom. Det står i sterk kontrast til Regjeringens retorikk hvor ikke bare skatten skal være nøytral, men at også staten er med som medinvestor (silent partner). I realiteten er det enda verre

³ NOK/kg 100 ved siste trafikklysauksjon hvis en antar 1,54 kg produsert per kg MTB (1.200 tonn per konsesjon). NOK/kg 100 av total investering sjø på NOK/kg 160 = 62,5% (NOK/kg 23 forflåte, merder osv, NOK/kg 37 arbeidskapital)

da grunnrenten på 40% fungerer som en konfiskator av allerede gjennomførte investeringer og verdiskaping gjennom 60 år. For havbruksnæringen er denne asymmetrien dramatisk da vi med 22% selskapsskatt i tillegg, ender opp med et drakonisk skattenivå på 62% på selskapsnivå før eksportavgiften. I tillegg kommer formuesskatt og utbytteskatt på utbytte for å finansiere formuesskatten på aksjonærenes hender.

Finansministeren forteller til stadighet at næringen må betale «litt» mer skatt med dette forslaget. Dette er villedende og feil. Enkle beregninger viser at staten konfiskerer mer enn 50% av kontantstrømmer og verdier med foreslåtte skatteendringer i statsbudsjettet. Det største tapet er likevel det samfunnsøkonomiske tapet gjennom reduserte investeringer, vekst og aktivitetsnivå som først og fremst rammer kystsamfunnene og næringens titusenvis av ansatte og deres familier gjennom en uansvarlig skattepolitikk som ikke holder faglig mål.

Beregningene i NOU 2019:18 legger til grunn klassisk teori for grunnrenteskatt som bygger på en del forutsetninger som ikke er oppfylt i praksis. Vi skal nå analysere effektene av forslaget på prosjektøkonomien i en investering i en standard sjølokalitet for Mowi, selve hovedinvesteringen for en oppdretter.

Foreslått kontantstrømbasert grunnrentemodell på Mowi lokalitet MTB 3.900 tonn

I forrige kapittel tok vi utgangspunkt i stiliserte talleksempel fra NOU 2019:18 som vi konverterte til Regjeringens grunnrenteforslag. Vi skal nå anvende grunnrenteskatteforslaget til Regjeringen i et eksempel fra virkeligheten for å se om resultatene det blir de samme.

Utgangspunktet er en standard sjølokalitet med MTB 3.900 tonn, dvs 5 standardkonsesjoner. MTB er forkortelse for maksimum tillatt biomasse og forteller hvor mye biomasse en kan ha stående på lokaliteten til enhver tid. En god oppdretter klarer å produsere 1.200 tonn sløyd vekt per konsesjon per år, dvs 1,54 kg per kg MTB. På mange måter kan en tenke at biomassen, eller MTB, er bankinnskuddet til oppdretter som gir han forrentning i løpet av året. Med 5 konsesjoner produserer en med andre ord 6.000 tonn sløyd vekt per år hvis en har en portefølje av flere lokaliteter og felles biomassetak. 5 konsesjoner kostet i gjennomsnitt MNOK 600 i høstens auksjonssalg. I tillegg må en ut med MNOK 138 i fôrflåte, merder, fortøyninger, arbeidsbåt osv for å etablere en lokalitet. En må også investere MNOK 222 i arbeidskapital, dvs biomasse og kundefordringer minus leverandørgjeld. Med andre ord MNOK 960 i investeringer for å produsere 6.000 tonn sløyd laks årlig. Hvis vi omregner det til per kg, betyr det NOK/kg 100 per konsesjon, NOK/kg 23 for driftsmidler og NOK/kg 37 for arbeidskapitalen, hvorav de to sistnevnte stemmer godt med Mowi Norge sine gjennomsnittstall, og hvor førstnevnte tall som sagt er hentet direkte fra årets trafikklysauksjon. Siden Mowi har en stor portefølje av lokaliteter og felles biomassetak kan vi produsere jevnt på 1.200 tonn per konsesjon. Den forutsetningen holder ikke for en liten oppdretter, men han vil på den annen side falle utenfor grunnrentemodellen, eller få sterkt redusert skattesats gjennom bunnfradraget .

Videre anvender vi en fortjeneste på sjøvirksomheten på NOK/kg 15. Den er konsistent med Regjeringens høringsbrev side 34 som viser til en normalfortjeneste på NOK/kg 13,5 med referanse til Fiskeridirektoratet. Sistnevnte tall er etter finanskostnader. Med normal finansiering og 4,5% rente tilsvarer det om lag våre NOK/kg 15 før finanskostnader hvis en ser bort fra selve

konsesjonsinvesteringen. Hvorfor Regjeringen anvender fortjeneste etter finans for å regne ut bunnfradraget i en modell som er før finans er verdt en egen oppfølging i seg selv da det gir oppdretterne for lavt bunnfradrag som er et kronebeløp, og ikke tonn som mange synes å tro. Bunnfradraget blir også undervurdert da Regjeringen bruker MTB og ikke produserte volumer i sin beregning. Omregningsfaktor er 1,54⁴. Et riktig bunnfradrag med Regjeringens forutsetninger blir etter dette MNOK 116⁵.

Produksjonskostnad for havbruksnæringen i Norge nå er på om lag NOK/kg 50 etter en periode med svært høy inflasjon. Men den varierer stort fra selskap til selskap, og fra region til region. Den er typisk lavest i nord og høyest i sør. Med 20% av total verdikjedemargin på land⁶ tilsvarer det en Nasdaq-pris⁷ på om lag NOK/kg 75.

Som vedlegg 1 viser blir nåverdien MNOK 41 av en slik investering før innføring av grunnrenteskatt på 40%. Vi har da brukt et avkastningskrav på 7,8% etter skatt (10,0% før skatt⁸) som er analytikerkonsensus for de børsnoterte havbruksselskapene på Oslo børs. Etter innføringen av grunnrenteskatt på 40% blir akkurat samme prosjekt ulønnsomt med en negativ nåverdi på MNOK 307. Foranstående ble også bekreftet i årets trafikklysauksjon hvor de som falt innenfor foreslått grunnrentemodell avsto fra å kjøpe fordi investeringen ikke lenger er lønnsomt. Det var kun de som falt helt eller delvis utenfor som kjøpte. På langt nær alle konsesjonene ble solgt heller (25% usolgt). Hvis vi øker fortjenesteelementet til NOK/kg 20, er prosjektet fremdeles ulønnsomt med grunnrente på 40% med en nåverdi på negativ MNOK 151. Krysningpunktet går på en fortjeneste på NOK/kg 25 som er et nivå vi aldri har sett over tid for næringen. Ellers ser vi at grunnrenteskatten på 40% i Regjeringens forslag til modell oppfører seg om all annen beskatning fordi den ikke er utformet som en nøytral skatt.

Oppsummering nåverdmodell lokalitet MTB 3.900 tonn

Investeringer:

Investering konsesjoner - 5 konsesjoner x MNOK 120	600
Driftsmidler sjø (fôrflåte, merder, fortøyning, arbeidsbåt m.v.)	138
Arbeidskapital (først og fremst biomasse)	222
	<u>960 MNOK</u>

Produksjon (1,54 kg per 1 kg MTB, eller 1.200 tonn per konsesjon)	6 000 tonn
Grunnrente	40 %
Selskapsskattesats	22 %
Eksportavgift (på pris)	0,6 %
Lånerente	4,5 %
Avkastningskrav nominell etter skatt	7,80 %
Realkrav etter skatt	5,17 %

⁴ 1.200 tonn sløyd vekt / MTB 780 tonn = 1,54

⁵ 5.000 tonn MTB * 1,54 * 15 = MNOK 116

⁶ Smolt og slakterivirkosomhet. Vil variere fra selskap til selskap pga grad av bearbeiding og størrelse på smolt osv

⁷ Før justering for kvalitet, logistikk, eksportavgift osv. Nasdaq-prisen er ikke en pris som oppretter får

⁸ 7,8% / (1 - 22%)

Fortjeneste i sjø NOK/kg 15:

Nåverdi uten grunnrente	41 MNOK
Internrente real etter skatt	5,57 %
Nåverdi med 40% grunnrente	-307 MNOK
Internrente real etter skatt	1,36 %

Fortjeneste i sjø NOK/kg 20:

Nåverdi uten grunnrente	355 MNOK
Nåverdi med 40% grunnrente	-151 MNOK

Fortjeneste i sjø NOK/kg 25:

Nåverdi uten grunnrente	669 MNOK
Nåverdi med 40% grunnrente	4 MNOK

Så hvorfor blir dette så asymmetrisk (unøytralt) og derigjennom så investerings- og vekstfiendtlig som dette når Regjeringen hevder akkurat det motsatte? Svaret er at skatten ikke er investeringsnøytral, som betyr i praksis at staten ikke stiller opp som medinvestor. Oppdretter må fremdeles bære hele investeringen selv og får tredoblet skatt i tillegg på sjøvirksomheten gjennom en skatteøkning fra 22% til 62%. Regjeringen har kopiert vannkraftmodellen og satset på at den fungerer i havbruk også. Det gjør den beviselig ikke. Oppdretter må kjøpe konsesjoner i motsetning til kraftbransjen (og petroleumsindustrien) som utgjør hovedinvesteringen i sjø, og konsesjoner gir ikke skattemessig fradrag. I tillegg krever havbruksindustrien at en er vertikalt integrert, dvs at en har både smoltproduksjon og slakteri. Her ligger også de andre hovedinvesteringene. De gir heller ikke skattemessig fradrag i grunnrenten. På den annen side ligger om lag 80% av verdikjedemarginen i sjøvirksomheten. Følgelig gir mindre enn 20% av verdikjedeinvesteringene fradrag, mens 80% av marginen beskattes. På toppen av det hele får en ikke utbetalt negativ kontantstrøm ved investering. Den bare fremføres som gjør at oppdretter må bære 100% av investeringen selv, mens staten skal ha 62% skatt på 80% av verdikjedemarginen.

For ordens skyld er ikke løsningen å legge inn mer av verdikjeden i grunnrentemodellen. Det betyr bare enda mer skatt og enda færre investeringer og arbeidsplasser langs kysten.

Vilkårlig valgt skattesats på 40%

Som vi tydelig har vist over oppfører grunnrenteskatten seg som tilnærmet ordinær skatt i foreslått modell fra Regjeringen da den ikke er nøytralt utformet. Da faller også argumentet bort med at skattesatsen er nøytral og bare fordeler overskuddet symmetrisk med investeringen. Videre er lakseoppdrett heller ikke stedbunden ettersom en kan oppdrette laks på land over hele verden gjennom moderne RAS-teknologi. Laksen er anadrom og er ikke avhengig sjøvann. Det avgjørende er kostnader inklusive logistikkostnader, og i forhold til sistnevnte har norsk havbruksindustri en stor ulempe da hjemmemarkedet er marginalt. Fraktkostnader til Japan utgjør for eksempel mer enn halvparten av produksjonskostnader før frakt. Videre blir 97% av den norske laksen eksportert. Følgelig holder ikke forutsetningen om lukket økonomi og at skattesatsen ikke er viktig. Det er skattekonkurranse også her.

Totalt skattenivå er en viktig del av rammevilkårene for norsk havbruksindustri og bestemmende om en investering er lønnsom eller ikke. Det er derfor forstemmende at vi ikke finner et eneste spor av hvordan Regjeringen har kommet frem til at 40% er den rette skattesatsen for den såkalte grunnrenten. I NOU 2019:18 er det bare henvist til kraftbransjen som har en grunnrentestørrelse, verdikjede, risikoprofil og et eierskap som vi har vist tidligere er veldig forskjellig fra havbruksindustrien og tilsier en mye lavere skattesats for sistnevnte. Det er en vesentlig faglig svakhet at til tross for hundrevis av sider i NOU og Høringsnotat så er ikke grunnlaget for nivået på skattesatsen økonomifaglig utredet, eller konsekvensene analyserte. En skatt som vil berøre lokalsamfunn og tusenvis av arbeidsplasser langs kysten – for å ikke snakke om fremtiden vår. Her har både Regjeringen og Havbrukskatteutvalget utøvet et økonomifaglig meget svakt håndverk. En kan ikke bare sette en skattesats vilkårlig. Dette er altfor viktig for det.

En annen tematikk som har vært lite fremme i debatten så langt er selve skattemoraleen hos de styrende myndigheter. Når er nok, nok? Det blir til stadighet vist til omfordelingshensyn i skattepolitikken som ikke er vanskelig å si seg enig i. De som har mest må bidra mest. Det er en god regel. Men et sted må det være en grense, et tall, en prosentatsats hvor staten overskrider hva som er moralsk riktig å pålegge skatteyter. Vi tror mange vil si seg enig i at staten har passert denne grensen for lenge siden når Regjeringen nå foreslår et totalt skattenivå på 80%, og for noen mer, for havbruksnæringen. Når det i tillegg blir solgt inn som «litt mer» og at det ikke kommer til påvirke investeringene og utviklingen av næringen, blir det grovt.

Administrative kostnader med foreslått kontantstrømbasert grunnrentemodell

Vi vet fra petroleums- og kraftindustrien at foreslått kontantstrøm modell er veldig krevende for skattemyndighetene å forvalte og for skatteyter å lignes etter. Det er skrekkehistorier fra kraftverkselskaper på selvangivelser på 1.500-1.600 sider. Systemet er også manuelt, er vi blitt fortalt. Verdikjeden i havbruksnæringen er vesentlig mer komplisert med sin høye grad av vertikale integrasjon på tvers av ulike skattesoner. Modellen vil medføre betydelige endringer i administrative systemer og prosesser, og spesielt krevende er det at skatten foreslås innført allerede fra 1. januar 2023 før selskapene i det hele tatt har oversikt over det konkrete regelverket. I verste fall må selskapene på et tidspunkt langt ut i 2023 ta for seg alle transaksjoner tilbake til 1. januar og oppdatere dokumentasjon og regnskapsposter for eksempel knyttet til intertransaksjoner inn og ut av grunnrenteregimet. Per i dag vet ikke selskapene med sikkerhet hvordan transaksjonene skal kodes i administrative systemer for å sikre korrekt regnskapsmessig og skattemessig behandling. Dette er nok et eksempel på hvorfor en alltid foretar en grundig utredning først, deretter fastsetter konkrete regelverk og til sist gir reglene et virkningstidspunkt som gir selskapene en praktisk mulighet til å omstille seg. Regjeringen tar altfor lett på denne problemstillingen.

Alle de 85 havbruksselskapene vi har i Norge vil i prinsippet bli rammet av ovennevnte da bunnfradraget er et kronebeløp. Alle selskapene må dokumentere om de er over eller under innslagspunktet for grunnrenteskatt. Havbruksselskapene er også gjennomgående mye mindre enn de selskapene en finner i petroleums- og kraftindustrien. Ikke minst er grunnrenten i havbruk også vesentlig mindre som vi har vist tidligere, som betyr at provenyet er mer følsomt for økte administrative kostnader enn andre næringer. Vi kan derfor ikke forstå at det kan være

regningsvarende å innhente ekstra skatt fra havbruksnæringene gjennom en så kompliserende omvei som denne skattemodellen er - spesielt ikke når den gir så sterke vridningsinsentiver.

Omkostningene med å drive inn skatten kommer til å bli uforholdsmessig høye sammenlignet med de begrensede provenyinntektene det tross alt er snakk om sammenlignet med petroleums- og kraftindustrien. Vi snakker om 0,2% av statsbudsjettet. Det er både langt enklere og mer effektive veier til målet, og med langt lavere kostnader for samfunnet. Som vi har vist innledningsvis har vi allerede en grunnrentemodell som fungerer utmerket og innhenter grunnrenten til fellesskapet.

Kapitaltilgang

Vi kommer nok aldri der at Regjeringen vil skrive ut investeringsjekker til oppdretterne langs kysten til kjøp av konsesjoner, fôrflåter, båter, smoltanlegg osv. Følgelig vil økt skatt i alle former bety mindre egenkapital til å investere for. Det er uunngåelig. Mindre egenkapital betyr også at banken ikke er et alternativ. Havbruksnæringen er dominert av unoterte, familieeide selskaper, uten den samme kapitaltilgangen som selskaper nærmere kapitalmarkedene. De inviterer ikke inn nye aksjonærer. Hele poenget er jo å holde det i familien. Siden en må ha både lokalitet som det tar årevis å få gjennom søknadsprosess (hvis du i det hele tatt får), samt tilgang til smolt og slakteri i tillegg til konsesjon, vil i praksis ikke denne kapitalen tilflyte næringen i form av nye aktører heller. Tvert imot har antallet aktører vært fallende i flere tiår. I tråd med finansteori (Pecking order theory) henter de børsnoterte selskapene heller ikke normalt inn penger til organisk vekst da det er svært dyrt. Denne veksten blir i stedet finansiert gjennom tilbakeholdte overskudd. Havbruksskatteutvalget ser bort i fra slike imperfekte markeder og markedsfriksjoner, og analysene og konklusjonene deres er derfor ikke representative for kapitaltilgang i praksis. Det gjelder for både små og store havbruksselskaper.

Kapital er i praksis en knapp ressurs i havbruksnæringen, og økte skatter vil resultere i færre investeringer og gi mindre vekst uansett innretning av skattemodell. De store investeringene i næringen kom med kontantstrømmen etter skatt og kommer til å forsvinne med kontantstrømmen etter skatt. Dette vil gå spesielt hardt utover leverandørindustrien da de merker det først med tomme ordrebøker.

I debatten i etterkant av skatteforslaget har Regjeringen vist til utbyttebetalinger fra næringen hvor logikken synes å være at en krone betalt i utbytte i stedet kunne vært betalt i ekstra skatt uten negative konsekvenser. I virkeligheten krever enhver aksjonær avkastning på investert kapital i form av utbytte til blant annet finansiering av formuesskatt. På samme måte som en innskyter krever rente på bankinnskudd. Uten kapital blir det verken investeringer eller virksomhet. Utbytte fra Mowi i 2021 representerte en avkastning på 2,1% for aksjonærene, dvs på et helt normalt nivå for et børsnotert selskap av Mowis størrelse, og under det en nå får i bankrente.

Normpris

Regjeringen har i skatteforslaget lagt til grunn normpris og ikke oppnådd pris ved fastsettelse av grunnrenten begrunnet med kontrollbehov. Det vil bety at oppdretterne ikke vil bli skattlagt for

reell inntekt, men en inntekt som i praksis er høyere. Dette synes vi er en særdeles dårlig ide. Ingen vil akseptere å betale skatt for en høyere lønn enn det en har fått.

Om lag 50% av laksemarkedet er dagligvaremarkedet som krever kontrakter. Kontraktsprisen ligger typisk under spotpris. Spotpris er også lavere enn foreslått normpris. Alle priser i næringen er transparente og foreligger allerede i dag. De er også lett tilgjengelige på regnskapsbilag. Videre er de gjenstand for revisjon av uavhengige revisorer som ledd i ordinær selskapsbeskatning. Prinsipper og dokumentasjon for internprising er veletablerte og robuste gjennom mange års praksis inkludert tilsyn og oppfølginger ikke bare fra norske, men ikke minst utenlandske skattemyndigheter.

Vi foreslår derfor at reelle inntekter blir lagt til grunn for skattleggingen av havbruksnæringen også fremover uansett skattemodell en skulle falle ned på. Det er heller ingen grunn til å etablere et byråkratisk og fordyrende prisråd. Kontrollsystemene foreligger som nevnt ovenfor allerede i dag.

Historiske kjøp av konsesjoner

Havbrukskatteutvalget og Regjeringen hevder at størstedelene av konsesjonene er utdelt vederlagsfritt historisk. Det vil vi imøtegå på det sterkeste. 100% av Mowis norske konsesjoner er kjøpt til markedspris historisk. Tilsvarende tall for næringen er 96%. Hva staten gjorde i førsteleddet flere tiår tilbake da det var negativ grunnrente i havbruksnæringen gir hverken mening eller har relevans. Verdien av konsesjoner samsvarer med grunnrenten og som vi har vist tidligere har det i praksis bare vært positiv grunnrente i de siste 10 av havbruksnæringens 60 år lange historie.

Store og små selskaper

Regjeringens retorikk har vært at bare de store skal betale grunnrenteskatt selv om innretningen så langt tilsier noe annet. Vi vil på det sterkeste fraråde en slik politikk. En oppdretter er avhengig av betydelig infrastruktur i form av smoltanlegg, båter, slakteri og videreforedling. I tillegg skal det drives internasjonalt markedsarbeid. Det skal forskes og utvikles for blant annet å gjøre næringen enda mer bærekraftig. Planen er også at vi skal utaskjærs. Det er viktig å huske på at de små oppdretterne og leverandørindustrien er fullstendig avhengig av de store da de små ikke kan stå for noe av dette selv. Videre er det de store som driver utviklingen og står for sysselsettingen i næringen gjennom videreforedling og har de fagorganiserte. Det er de store som ansetter doktorgradene. Mowi alene har en FoU-avdeling på 20 medarbeidere. Vi må derfor passe oss vel for å forrykke denne symbiosen. Mangfold er alltid bra, og i havbruksnæringens tilfelle er det fullstendig avgjørende.

Ellers kan det tilføyes at bunnfradrag ikke har økonomifaglig begrunnelse og gir vridningseffekter og -insentiver, spesielt i et konsesjonsregime som i havbruksnæringen hvor en må kjøpe vekst. Dette er også et av forholdene som gjør at den foreslåtte grunnrentemodellen ikke blir investeringsnøytral.

Størrelse på provenyinntekter

Størrelsen på provenyinntekter er selvsagt veldig avhengig av resultater. Resultatene svinger i havbruksnæringen siden det både er et internasjonalt marked og en biologisk produksjon. Men basert på 2022-tall vil provenyinntektene i forslaget langt overstige Regjeringens anslag på 3,65-3,80 milliarder kroner. Vi snakker heller om merskatt i størrelsesorden 9-10 milliarder kroner. En reduksjon av skattesats fra 40% til 15% vil derimot ta oss ned til Regjeringens anslag og behov.

Regjeringen har til tross for gjentatte oppfordringer så langt ikke vært villig til å vise grunnlaget for sine beregninger av provenyinntekter.

En kan også stille spørsmål ved den totale samfunnsøkonomiske effekten av skatteforslaget. Foreslått skattemodell er som vi har vist, ikke nøytralt utformet. Det er derfor en vesentlig svakhet ved forslaget at de negative konsekvensene av det ikke er analysert opp mot provenyinntekter, herunder tap av fremtidig vekst og skatteinntekter, tap ved MTB-kapasitet salg, vridningseffekter, administrasjonskostnader osv. Går vinningen opp i spinningen? Eller blir det et netto samfunnsøkonomisk tap? Mowi mener sistnevnte er tilfelle. Uansett bør en så omfattende skatteomlegging som dette er for havbruksnæringen bli gjenstand for en grundig samfunnsøkonomisk konsekvensutredning før den iverksettes.

Prognose grunnrente proveny med 2022E-tall:

Resultat i sjø	25 kr per kg
Volum Norge	1 341 tusen tonn
Grunnrente skatt	40 %
Grunnrente 100% før fradrag	13,4 mrd
Verdi bunnfradrag 5 tusen tonn	-2,3 mrd
Verdi fradrag for investeringer sjø	-1,0 mrd
Total proveny grunnrente med 2022-tall	<u>10,2 mrd</u>

Beregning verdi bunnfradrag:

Bunnfradrag	5,0 tusen tonn
Aktører	85
Frdrag i volum	425 tusen tonn
Frdrag normal inntjening	13,5 kr per kg
Frdrag	2,3 mrd

Forslag

Denne gjennomgangen viser at Regjeringens skatteforslag er alt for dårlig utredet. Den viser store svakheter i arbeidet til Havbrukskatteutvalget og NOU 2019:18. Sistnevnte bærer preg av en at en ikke har forstått implikasjonene når forutsetningene i de teoretiske modellene svikter, og hvor en ikke har gått inn i havbruksnæringens særegenheter og drøftet utfordringene med disse. Havbrukskatteutvalget har lidd under at ingen av medlemmene har inngående kunnskap om næringen. Et slående eksempel er hvordan normprisen kunne få lov til å bli stående uimotsagt. Alle oppdrettere vet at halve laksemarkedet er dagligvaremarkedet som krever kontrakter og at oppdretter heller ikke får Nasdaq-prisen. Et annet eksempel er næringens særegenhet med kjøp av konsesjoner (tildeling i olje/kraft) og dennes virkning i en grunnrentemodell. Et siste eksempel er at skattesatsen bare er vilkårlig valgt med en henvisning til kraftbransjen. Det siste eksempelet er kanskje det groveste. Man kan ikke snakke om skatt uten å adressere skattesats. Det er også en etisk dimensjon over det hele. Omfordeling er bra. De som har mest skal bidra med mest. Men når går grensen for staten for hva som er moralsk riktig å inndrive i skatt fra borgerne? Historisk har dette alltid vært et tilbakevendende tema. Hele skattedebatten har vært fullstendig rensket for denne dimensjonen så langt. Men spørsmålet er viktig: når er nok, nok? I forslaget ligger det en skattesats på 80% for oppdretterne, og i noen tilfeller mer. Mange vil mene vi har passert en grense for lenge siden.

Det foreligger ingen konsekvensutredning av foreslåtte grunnrentemodell som på toppen av det hele heller ikke lever opp til kravet om investeringsnøytralitet som den er solgt inn som. Som vi har vist gjennom stilistiske modeller og gjennom et reelt eksempel fra virkeligheten, blir konsekvensene dramatiske for næringen. Dette har allerede materialisert seg i at investeringer på 35 milliarder kroner er stanset. Permitteringer og oppsigelser begynner allerede å komme, og fremtiden til Norges viktigste kystnæring og Norges nest viktigste eksportnæring er i fare. Hvis forslaget blir stående, kan vi skyte en hvit pinn etter mangedoblingen av fremtidige skatteinntekter. Da er det bare en riktig ting å gjøre; ta et steg til side og sette ned et bredt sammensatt utvalg som ser på den totale skatteleggingen. Denne gangen må utvalget ha representanter fra næringen med både bransjekunnskap og økonomikunnskap. I mellomtiden løser vi provenybehovet gjennom eksisterende modell, eller justering av denne.

Forslag:

- Forslag om ny grunnrentemodell trekkes tilbake
- Det settes ned et bredt sammensatt utvalg for å se på den totale skatteleggingen av havbruksnæringen med sikte på å komme frem til en skattemodell som hensyntar både næringens særegenheter og politiske vekstambisjoner, samt kan oppnå bred politisk tilslutning
- I mellomtiden innhentes provenyinntekter for 2024 gjennom eksisterende grunnrentemodell, eller eventuell en justering av denne
- Uavhengig av skattemodell legges reelle inntekter til grunn
- Forslaget om fordyrende prisråd forkastes da alle priser er transparente og gjenstand for uavhengig revisjon allerede i dag

Dersom foreslått grunnrentemodell mot formodning ikke forkastes, kan ikke grunnrentesats settes høyere enn 15% tilpasset politisk mål om 3,65-3,80 milliarder kroner i ekstra provenyinntekter.

Kildehenvisninger for tallverk i grafer

Havbruksnæringens totale skattebidrag er basert på offentlige tilgjengelige tall og Mowi estimat basert på Fiskeridirektoratets tall og Kontali-tall.

Investeringer og laksepris er bygget på offentlige tilgjengelige tall fra Fiskeridirektoratet og Kontali.

Grunnrente i havbruk er tall hentet fra SSB. Mowi estimat er bygget på Fiskeridirektoratets tall.

Vedlegg 1

Oppsummering nåverdmodell eblering sjølokalitet MTB 3.900 tonn/5 konsesjoner:

Investeringer:

Investering konsesjoner - 5 konsesjoner x MNOK 120	600	
Driftsmidler sjø (fôrflåte, merder, fortøyning, arbeidsbåt m.v.)	138	
Arbeidskapital (først og fremst biomasse)	222	
	<u>960</u>	NOK mill

Produksjon (1,54 kg per 1 kg MTB, eller 1.200 tonn per konsesjon)	6,000	tonn
Grunnrente	40	%
Selskapsskattesats	22	%
Eksportavgift (på pris)	0.6	%
Lånerente	4.5	%
Avkastningskrav nominell etter skatt	7.80	%
Realkrav etter skatt	5.17	%

Fortjeneste i sjø NOK/kg 15:

Nåverdi uten grunnrente	41	NOK mill
Internrente real etter skatt	5.57	%
Nåverdi med 40% grunnrente	-307	NOK mill
Internrente real etter skatt	1.36	%

Fortjeneste i sjø NOK/kg 20:

Nåverdi uten grunnrente	355	NOK mill
Nåverdi med 40% grunnrente	-151	NOK mill

Investeringer

Slaktevolumer   Tonn   6,000

	NOK (000)	Per tonn	Levetid år	Årlige avskrivninger	Per tonn
Fôrflåte	52,752	8.79	15	3,517	0.59
Fortøyninger	10,550	1.76	10	1,055	0.18
Merder	18,991	3.17	10	1,899	0.32
Nøter	4,220	0.70	5	844	0.14
Arbeidsbåt	37,982	6.33	10	3,798	0.63
Personellbåt	8,440	1.41	10	844	0.14
Kamera	2,110	0.35	5	422	0.07
Dødfisksystem	844	0.14	5	169	0.03
Diverse	2,110	0.35	5	422	0.07
Totalt	138,000	23.00	10.6	12,970	2.2

Skattemessige avskrivninger

		20 %		20 %																														
Førflåte	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		10,550	8,440	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	1,133	906	725	580	2,320	10,550	8,440	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	1,133	906	725	580	2,320			
Restverdi		42,202	33,761	27,009	21,607	17,286	13,829	11,063	8,850	7,080	5,664	4,531	3,625	2,900	2,320	-	42,202	33,761	27,009	21,607	17,286	13,829	11,063	8,850	7,080	5,664	4,531	3,625	2,900	2,320	-			
Investerings	52,752															52,752																		
Fortøyninger	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		2,110	1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	1,416	2,110	1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	1,416	2,110	1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	1,416			
Restverdi		8,440	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	-	8,440	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	-	8,440	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	-			
Investerings	10,550										10,550											10,550												
Merder	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		3,798	3,039	2,431	1,945	1,556	1,245	996	797	637	2,549	3,798	3,039	2,431	1,945	1,556	1,245	996	797	637	2,549	3,798	3,039	2,431	1,945	1,556	1,245	996	797	637	2,549			
Restverdi		15,193	12,154	9,723	7,779	6,223	4,978	3,983	3,186	2,549	-	15,193	12,154	9,723	7,779	6,223	4,978	3,983	3,186	2,549	-	15,193	12,154	9,723	7,779	6,223	4,978	3,983	3,186	2,549	-			
Investerings	18,991										18,991											18,991												
Noter	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		844	675	540	432	1,729	844	675	540	432	1,729	844	675	540	432	1,729	844	675	540	432	1,729	844	675	540	432	1,729	844	675	540	432	1,729			
Restverdi		3,376	2,701	2,161	1,729	-	3,376	2,701	2,161	1,729	-	3,376	2,701	2,161	1,729	-	3,376	2,701	2,161	1,729	-	3,376	2,701	2,161	1,729	-	3,376	2,701	2,161	1,729	-			
Investerings	4,220					4,220					4,220					4,220						4,220						4,220						
Arbeidsbåt	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		7,596	6,077	4,862	3,889	3,111	2,489	1,991	1,593	1,274	5,098	7,596	6,077	4,862	3,889	3,111	2,489	1,991	1,593	1,274	5,098	7,596	6,077	4,862	3,889	3,111	2,489	1,991	1,593	1,274	5,098			
Restverdi		30,385	24,308	19,447	15,557	12,446	9,957	7,965	6,372	5,098	-	30,385	24,308	19,447	15,557	12,446	9,957	7,965	6,372	5,098	-	30,385	24,308	19,447	15,557	12,446	9,957	7,965	6,372	5,098	-			
Investerings	37,982										37,982											37,982												
Personellbåt	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	283	1,133	1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	283	1,133	1,688	1,350	1,080	864	691	553	443	354	283	1,133			
Restverdi		6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	1,133	-	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	1,133	-	6,752	5,402	4,321	3,457	2,766	2,213	1,770	1,416	1,133	-			
Investerings	8,440										8,440											8,440												
Kamera	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864			
Restverdi		1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-			
Investerings	2,110					2,110					2,110					2,110						2,110						2,110						
Dødfiskesystem	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		169	135	108	86	346	169	135	108	86	346	169	135	108	86	346	169	135	108	86	346	169	135	108	86	346	169	135	108	86	346			
Restverdi		675	540	432	346	-	675	540	432	346	-	675	540	432	346	-	675	540	432	346	-	675	540	432	346	-	675	540	432	346	-			
Investerings	844					844					844					844						844						844						
Diverse	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Avskrivning		422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864	422	338	270	216	864			
Restverdi		1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-	1,688	1,350	1,080	864	-			
Investerings	2,110					2,110					2,110					2,110						2,110						2,110						
Total	-	27,600	22,080	17,664	14,131	14,347	10,292	8,234	6,587	5,270	15,415	18,182	14,546	11,637	9,309	12,346	17,386	13,909	11,127	8,901	18,320	20,507	16,405	13,124	10,499	11,442	7,968	6,374	5,100	4,080	16,319			
Avskrivning	-	27,600	22,080	17,664	14,131	14,347	10,292	8,234	6,587	5,270	15,415	18,182	14,546	11,637	9,309	12,346	17,386	13,909	11,127	8,901	18,320	20,507	16,405	13,124	10,499	11,442	7,968	6,374	5,100	4,080	16,319			
Restverdi	-	110,400	88,320	70,656	56,525	42,																												